

Gizarte-sareak

Hedabideak vs. komunikabideak

Artikuluaren egileak Irudiaren indarra hausnarketa plazaratu zuen 1992ko irailean, ikus-entzunezkoen bilakaera aztertzen zuten adituen lanak landu ondoren. Hemeretzi urteren ostean, komunikazioak “gizarte-sarean” betetzen duen rola gainera hausnarketa egin du Manuel Castellsen *Comunicación y poder* liburua jorratu ondoren. Elkarren segidan paratu ditu hausnarketa biak, artikulua komunikazioaren adituen interpretazio subjektiboa izaki.

MIKEL ASURMENDI

IRUDIAREN INDARRA (1992). Adituen hitzak dira honako hauek: “Ikonosferak inguratutik bizi da gaur egungo gizabanakoa. Geruza artifizial mass-mediatiko honetan telebista dugu ikuskari eraginkorra”. Erran nahi baita: zibilizazio mendekide honetan irudiak signifikazio kultural itzela dauka. Bereziki, eta batez ere, argazkia azaldu zenetik. Geroztik, teknografia ikonikoa medio, irudia eta honen erabilpena antzina pentsaezina zen mailetaraino iritsi dira.

Mendebaldeko gizarte modernoaren komunikazio ekosisteman ikus-entzunezko ikuskariak –nagusi-ki eta modu berezian– osatzen dute gure mundu irudikorra. Hau da, pentsatzeko gure ahalmena, antigoaleko gizakiak mundua bere gogoan irudikatzeke zuen ahalmena, komunikabideetako irudiaren indarrez itsutua zatekeen engoitik.

Iraultza teknologikoak –sozietate postindustrialaren ostean– ahalbidetu duen komunikaziorako ekosistemak uniformatzen gaitu. Gure irudiaren objektu eragingarria den ikonosfera, guztiok berdindu ez ezik, gure irudimena ezereztatzen ari da. Irudiaren inflazioak gaineztaturik bizi gara. Aro teknologiko honetan irudiak berebiziko eragina dauka, komunikatzeko orduan irudiaren indarra izugarria baita.

Ikonografia irudiaren adieraz moldea da. Gizateriak, komunikatzeko beharrean, bere eboluzio historiko sozialean, gogo sistema gorenaren ondorio funtzionala kontsideratuta dagoen hitzezko lengoiaia desarrolatu du. Pentsamendu abstraktuarekiko duen gaitasunari atxikirik dagoena. Hala izanik ere, berau sortu aitzin, gizakiak irudiekin eratu eta osatu egin zuen bere gogoia. Irudia eta hitza. Hitza

eta irudia. Historian, hainbat kulturatan, bien ala bien bidez garatu izan da komunikazioa. Idazkera fonografikoa bihurtu zenean, sentsibilitate bien –irudia eta hitza– artean urruntze bat eman zen. Ez dezagun pentsa horregatik, ikonografiaren eboluzioan dena kalterako izan denik.

Nolanahi den ere, mailaz mailako trinkotasun ikoniko bat “jasan” duen gizarte honen prozesuaren goi-puntaraino iritsi bide gaitzke. Beste aro baten abiapuntua al da gurea? Hala dirudi. Izan ere, puntu batera iritsiak gara, non –interes ekonomikoen menpe partikularki– desoreka eta desmasia informatiboak informatu baino desinformatu egiten gaituen.

Adituek, noski, egoera honi buruzko interpretazio ezberdinak egiten dituzte: aldekoak zein kontraokoak. Bego hortxe!

Urte osoan harat-honat ibili ostean, amaitzear dagoen sasoi estibalak gure irudimena pittin bat gehiago lantzeko parada ematen digu, apika. Bestela esanda: pertsonok, agian, aipatutako ikonosferaren eraginetik apur bat deskonektatuago bizi izan gara opor garaian. Hobe hala balitz!

Orain, berriz ere, *La rentrée* delakoa gauzatzen ari garen honetan, haurrak etortzen zaizkit gogora. Umeak irudimena haurtzaroran garatzen baitu bereziki. Zeinengan, irudiaren beraren konposaketak –eta eraginak– berealdiko inportantzia eta funtsa baititu bere izatearen eraketan.

Neronek, guraso naizen aldetik, goi-mailako ikasketetan “irudiaren egitura” ikasgaia erakusten den bezala, “mundu ikonografiko berria” ikasgai gisara proposatu nuke haur ikaskuntzan. Izan ere, irudiaren erabilpenarekin kritikoak izan ezean, gizarte industrial

“Masen autokomunikazioaren zati garrantziko batek ‘autismo elektronikoa’rekin antza gehiago dauka, benetako komunikazioarekin baino”

MANUEL CASTELLS, SOZIOLOGOA

garaiko “makinak gaudituko gaitu” usteari, “irudiaren desmasiaren zibilizazioa” fenomeno gehitu beharko baitiogu, zeinak gaudituz ez ezik, irentsi eginen baikaitu. Osterantzean, pertsonak antzo definitu gaituzten jite eta sena galduak, hipnosiak jota biziko gara noraezean.

KOMUNIKAZIOA GIZARTE-SAREAN (2011). Boterea komunikazioaren eta informazioaren kontrolean oinarritzen da. Alabaina, boterea komunikazioa baino gehiago da eta komunikazioa ere boterea baino zerbait gehiago. Manuel Castellsen aburuz, boterearen esentziaren forma pertsonon gogoia moldatzeko gaitasunean datza. Boterea, ordea, komunikazioaren menpe dago. Hor dago koska edo gakoia!

Gizartearen arauak eta hauen aplikazioa gogoaren moldatzearen arabera gauzatzen direnez gero, borroka horretan, komunikazioa funtsezko bitartekoa da. Komunikazioak botere harremanei desafiatzean, hauen eraketan eragiten du, hots, komunikazioak jarduera sozial orotan eragiten du, jarduera politikoan barne.

Jarduera sozio-politikoaren esparruan sartu gabe (bigarren artikulu batean, apika), artikulu honek XXI. mende hasiera honetan eratu den “gizarte-sarea” egitura hizpide hartu nahi du, laburki bada ere. Egitura sozial hau komunikazio sare digitalen bitartez erakia da, alta, ez dago hauek determinatuta. *Comunicación y poder* liburuaren egileak dioenez, sareak “masen autokomunikazioa” ahalbidetu dute, erabiltzaileak mezuen emisore eta errezeptore bilakatu direlako. Hona bilakatze honen ezaugarri batzuk:

Gizarte-sarea botere harremanen arabera garatzen bada ere, botere harremanak ez-sozialak bihurtu daitezke.

– Komunikazio sare hauek hainbat komunikatzailek –mezu fluxu ugariaren bidez– sortutako kontaktua eta jarraibidea dira.

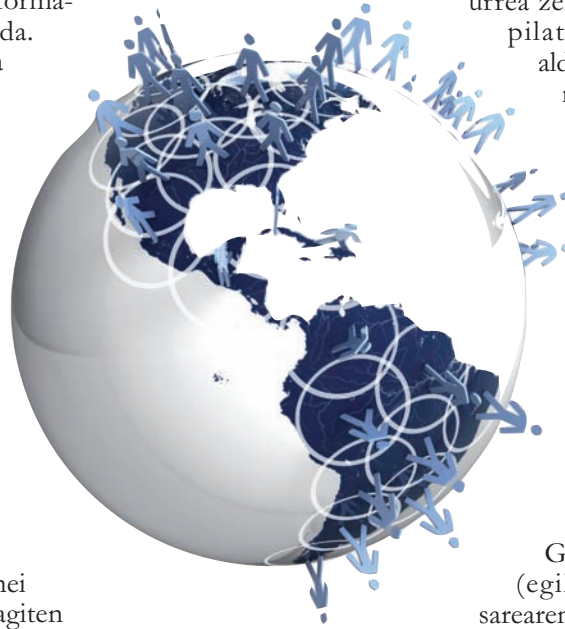
– Egitura sozial hau lokala eta globala da aldi berean, baina ez lokala eta nazionala.

– Sareen inguruan eratzen ari den dinamika sozialak gizartea deseratzen du, eraketa sozial egonkorra sustatu beharrean.

– Giza bizitza eta bizitza artifizialaren arteko mugak difuminatzen ari dira.

– Sare sozialak egitura sozialen berezitasuna izan dira gaur arte.

– Gizarte-sarea egitura dinamikoa da

–denboran eta espazioan kokatua– indar sozial, kultural eta ekonomikoen beharretarako malguedia. Globalak baina, lokala menperatzen du.

Ondorioa: gizarte-sarea ez da iraganeko egitura sozialen aldean hain diferentea. Izan ere, gizarte egituraren menperatzaileek erabakitzen dute gizarte-sarea izatea nahi dutena.

Gizarte kapitalista industrialean denbora urrea zen/da, urrea denboraren bidez pilatzen zen/da. Gizarte-sarean alderantziz da: denboraren harremana informazioaren teknologiak definitua da. Gizarte industrialean “izatera iristea”k “izatea” egituratzen zuen, denborak espazioa moldeatzen zuen. Gizarte-sarean, fluxuen espazioak denbora deuseztatzen du, jendartea behin-behineko egituran instalatzen da: “izatera”k “izatera iristea” deuseztatzen du.

Kultura gizarte-sarean

Gizarteak kultur konstruktioak (egileak) dira. Hartara, gizarte-sarearen konplexutasunak ardurak berezia eskatzen du, arreta handiz jardutea. Bestela, sareen bitarteko kultura homogeen globala –joera nagusia dibertsitate historikoa eta kulturala garatzea da– garatu ordez, egileek kulturen konbergentzia baino zatiketa ekar dezakete. Castellsen iritziz, egitura global interdependentea partekatzen ari gara, baina artean ez gara balore eta lengoaiak amankomunak partekatzeko gauza. Eta honek gaizki ulertze sistemikoa ahalbidetzen du, bestearekiko biolentzia suntsitzailean oinarritzen dena.

Gizarte-sare globalaren kultura komunak kultura ezberdinen arteko errazten du, baina ez baitezpada balore partekatuen arteko kultura. Komunikazioaren balorea partekatzeko bitartekoa da, baina kultura globala –sarean nagusia– komunikatzearen komunikatzea da.

Liburuaren egileak gogoaren (“*mente*”) eta boterearen sareak sakon aztertzen ditu, baita gizarte-sarearen arriskuak azaldu ere, gizarte-sareak gure jardueran eta kultura politikoan duen eragina aztertze hagitik lagungarriak.

Azkenik, Castellsek “masen autokomunikazioa” fenomenoari kasu berezia egiten dio. Hona bere oharra: “Masen autokomunikazioaren zati garrantzizko batek ‘autismo elektronikoa’rekin antza gehiago dauka, benetako komunikazioarekin baino”. ■